

VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

10.2.2011

Dnro 105/61/10

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
Yksityisoikeuden yksikkö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Oikeusministeriö

1.02.2011

16141/2007

Kirjeenne 21.12.2011 (OM 16/41/2007)

ADOPTIOLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN (Mietintö 84/2010)

Pyydettyinä lausuntona Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää seuraavaa.

Mietinnössä esitetään eräitä muutoksia rikoslain säännöksiin. Keskityn tässä lausunnossa niihin.

1 Rikoslain 22 luvun 6 § (Lapsen identiteetin loukkaaminen)

Pidän esitettyä muutosta perusteltuna. Perusteluissa todetaan, että rangaistussäännös kohdistuisi muun ohella kansainvälisen adoptiopalvelun antajan palveluksessa oleviin henkilöihin. Tämä herättää kysymyksen, voiko käytännössä syntyä tilanne, jossa epäilty on ulkomaalainen, rikoksen kohteeksi joutunut lapsi ei (vielä) ole Suomen kansalainen eikä täällä vakiintuneesti asuva ja jossa näistä syistä rikosvastuun toteuttaminen ei ole mahdollista rikoslain 1 luvun säännösten johdosta (ks. erityisesti sanotun luvun 5 §). Kysymys herää myös siitä, onko vastaava teko yleisesti myös muissa maissa säädetty rangaistavaksi niin, ettei rikoslain 1 luvun 11 §:ssä säädetty kaksoisrangaistavuuden vaatimus aseta esteitä rikosvastuun toteuttamiseksi.

2 Rikoslain 25 luvun 3 b § (Laiton adoptiosuostumuksen hankkiminen)

Pidän esitettyä kriminalisointia perusteltuna. Katson kuitenkin, että ehdotettu enimmäisrangaistus, yksi vuosi vankeutta, on liian alhainen. Enimmäisrangaistuksen tulisi olla kaksi vuotta vankeutta.

Ehdotettu yhden vuoden enimmäisrangaistus on ongelmallinen, koska se merkitsisi syyteoikeuden vanhentumista jo kahdessa vuodessa (vrt. rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 mom. 4-kohta). Vasta syytteen tiedoksi antaminen syytetylle katkaisee syyteoikeuden vanhentumisen (vrt. rikoslain 8 luvun 3 §). Tällaisen rikoksen yhteydessä kahden vuoden pituinen syyteoikeuden vanhentumisaika on käytännössä kovin lyhyt. Tämä tosiasia on havaittu monen käytännössä hankalasti selvitetävän rikoksen osalta, josta säädetty enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta.

Ehdotetun kriminalisoinnin osalta tämä johtuu ensinnäkin siitä, että täl-

Käyntiosoite
Albertinkatu 25 A
00180 Helsinki

Postiosoite
PL 333
00181 Helsinki

Puhelin
010 362 0800
0100 86 300

Telekopio
010 362 0888

Sähköpostiosoite
vksv@oikeus.fi

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

10.2.2011

Dnro 105/61/10

laisen väitetyn rikoksen ilmitulo saattaisi hyvinkin kestää pitkään. Tämä tarkoittaisi käytännössä, että huomattava osa vanhentumisajasta olisi jo saattanut kulua ennen kuin esitutkintaviranomainen on voinut käynnistää esitutkinnan epäillyn rikoksen selvittämiseksi.

Käsitykseni mukaan ehdotetun tunnusmerkistön mukainen teko saattaisi hyvinkin tapahtua maamme rajojen ulkopuolella, ehkä maissa, joista adoptiolapsia tyypillisesti tulee Suomeen (jos rikos tapahtuu ulkomailla, lapsen kotimaassa on jopa varsin todennäköistä, että suomalaiset viranomaiset saavat siitä tiedon vähäistä pidemmän viiveen jälkeen). Tämä merkitsee käytännössä, että epäillyn rikoksen selvittäminen edellyttää esitutkintatoimenpiteiden suorittamista ulkomailla, usein ehkä EU:n ulkopuolisissa maissa. Tällaisia esitutkintatoimenpiteitä olisivat ennen muuta suostumuksen antajan ja mahdollisten todistajien kuulemista. Tällaiset toimenpiteet, joita täytyisi toimeenpanna ulkomailla, edellyttävät kansainvälisen oikeusavun saamista. Tämä vie tyypillisesti aikaa ja on omiaan viivyttämään esitutkinnan valmistumista. Jos asian syyteharkinnassa päädytään syytteen nostamiseen ulkomailla oleskelevaa henkilöä vastaan, saattaisi myös haasteen tiedoksiantoon kulua normaalia pidempi aika.

Syyteoikeuden vanhentuminen kahdessa vuodessa saattaisi siten tällaisen rikoksen osalta merkitä, ettei rikosvastuuta voida käytännössä toteuttaa tehokkaasti. Tällöin rangaistussäännöksen yleisestävä vaikutus jäisi myös heikoksi - ehkä täysin symboliseksi. Jos enimmäisrangaistus sitä vastoin olisi kaksi vuotta vankeutta, syyteoikeus vanhentuisi vasta viidessä vuodessa (vrt. rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 mom. 3-kohta). Tämä antaisi käytännössä huomattavasti paremmat edellytykset rikosvastuun toteuttamiselle.

Pidän perusteltuna sitä, että tekoon tulisi soveltaa rikoslain 25 luvun 8 §:ssä säädettyä pakottamista koskevaa tunnusmerkistöä, mikäli suostumuksen saamiseksi on käytetty väkivaltaa tai uhkaamista. Näin voisi perustellusti menetellä vaikka ehdotetusta laittomasta adoptiosuostumuksen hankinnasta olisikin säädetty kaksi vuotta vankeutta enimmäisrangaistuksena (eli yhtä ankarasti kuin pakottamisesta). Se, että väkivallankäyttöä tai uhkaamista ei mainita ehdotetun säännöksen tunnusmerkistössä merkitsee, että sovellettavaksi tulee pakottamista koskeva säännös, milloin tekoon liittyy tällaisia piirteitä. Näin on siinäkin tilanteessa, että säännöksille olisi säädetty yhtä ankarat enimmäisrangaistukset.

Joissakin tilanteissa konkreettinen teko saattaisi täyttää sekä ehdotetun säännöksen että rikoslain 36 luvun 1 §:ssä tarkoitetun petoksen tunnusmerkistön ("erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä").

Tämänkin tunnusmerkistön osalta herää jossakin määrin kysymys, voi-

Käyntiosoite
Albertinkatu 25 A
00180 Helsinki

Postiosoite
PL 333
00181 Helsinki

Puhelin
010 362 0800
0100 86 300

Telekopio
010 362 0888

Sähköpostiosoite
vksv@oikeus.fi

VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

10.2.2011

Dnro 105/61/10

ko rikosvastuun toteuttaminen estyä rikoslain 1 luvun säännösten asettamien edellytysten johdosta.

3 Rikoslain 25 luvun 3 c § (*Laiton adoptionvälitys*)

Pidän esitettyä kriminalisointia perusteltuna. Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen tulkinnanvaraisuuteen, joka saattaa liittyä säännöksen toisessa momentissa mainittuun termiin "julkisesti tarjoaa".

Kysymyksessä oleva termi - kuten pykälän perusteluissa mainitut esimerkit - viittaavat vahvasti siihen, että rikos täyttyy, mikäli tarjous saataan ennalta rajoittamattoman vastaanottajajoukon tietoon ja että tarjous toimitetaan tällaisen vastaanottajajoukon saataville joukkoviestintävälineen avulla tai muuten täysin avoimesti.

Asiallisesti yhtä vahingollinen voi kuitenkin olla sellainen menettely, jossa tunnusmerkistössä tarkoitettu tarjous tehdään toistuvasti rajatuille ryhmille julkisuudesta salaa. Miten olisi esimerkiksi arvioitava sellaista menettelyä, jossa salaa koolle kutsutulle joukolle esitettäisiin tämän tyyppisiä tarjouksia? Tai toistuvaa menettelyä, jossa internetin ns. sosiaalisen median avulla tietyille rajatulle kohderyhmälle esitettäisiin tällaisia tarjouksia? Jos tällaisessa viestinnässä vastaanottajien joukko olisi rajattu, tekoa olisi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallista arvioida julkisesti tehdyksi.

Jos edellä mainittuja esimerkkitalanteita on tarkoitus sisällyttää rangaistavaan alaan, saattaisi tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi olla perusteltua muotoilla tunnusmerkistö osittain toisin. Yksi mahdollinen sanamuoto voisi olla seuraava:

"Laittomasta adoptionvälityksestä on tuomittava myös se, joka julkisesti tai muuten yleisön keskuuteen levittää tarjouksen lapsen adoptoimista tai mahdollisuudesta sijoittaa lapsi luokseen adoptiotarkoituksessa".

Ohjaus- ja kehittämissyksikön päällikkö,
valtiosyöttäjä

Mika Illman

Käyntiosoite
Albertinkatu 25 A
00180 Helsinki

Postiosoite
PL 333
00181 Helsinki

Puhelin
010 362 0800
0100 86 300

Telekopio
010 362 0888

Sähköpostiosoite
vksv@oikeus.fi